

BİRİNCİ BÖLÜM KARAR

ALİ ORAK VE İRFAN GÜL BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2014/10626
Karar Tarihi : 18/4/2018

Başkan : Burhan ÜSTÜN
Üyeler : Serruh KALELİ
Hasan Tahsin GÖKCAN
Kadir ÖZKAYA
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Raportör : Murat ŞEN
Başvurucular : Ali ORAK
İrfan GÜL
Vekilleri : Av. Özgür ÇIKIN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, Gezi Parkı olaylarını protesto etmek için düzenlenen yürüyüşe katılma neticesinde mahkûmiyete karar verilmesinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular 16/6/2014 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.
5. Bölüm Başkanı tarafından başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.
6. Başvuru belgelerinin birer örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.
7. Bakanlık tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş başvuruculara tebliğ edilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamışlardır.
8. Başvurucu İrfan Gül'ün 2014/10697 numaralı başvurusu ile başvurucu Ali Orak'ın 2014/10626 numaralı başvurusu arasında konu yönünden irtibat bulunduğu anlaşıldığından 2014/10626 numaralı başvuru dosyasında birleştirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

9. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

10. Başvurucu Ali Orak öğretmen olarak, diğer başvurucu İrfan Gül ise işçi olarak Kahramanmaraş'ın Nurhak ilçesinde görev yapmaktadır. Başvuru konusu olay tarihinde başvurucu Ali Orak, Eğitim-Sen üyesi; diğer başvurucu İrfan Gül, Ezilenlerin Sosyalist Partisi Nurhak İlçe temsilcisidir.

11. Başvurucular, İstanbul Taksim Meydanı'nda bulunan Gezi Parkı'nda yapılmak istenen çevre düzenlemelerine karşı başlayan ve Türkiye'nin birçok iline yayılan olayları protesto etmek, polislin aşırı güç kullanımına ve Hükümetin bu duruma kayıtsız kalmasına tepki göstermek amacıyla buldukları ilçede 21/6/2013 ve 22/6/2013 tarihlerinde düzenlenen toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılmışlardır.

12. Nurhak İlçe Emniyet Amirliğinin 21/6/2013 tarihinde gösteriye ilişkin olarak hazırladığı tutanak şöyledir:

"21/6/2013 günü edinilen bilgilere göre Nurhak Eğitim-Sen İlçe Temsilciliği ve Ezilenlerin Sosyalist Partisi İlçe Temsilciliği organizesinde saat 19:30'da İstanbul Taksim Gezi Parkındaki olayları protesto etmek amacıyla idaremiz Pınarbaşı Mahallesi Meydanından İlçe merkezine doğru yürüyüş yapacakları bilgisi alınması üzerine gerekli güvenlik tedbirleri alınmış, aynı gün saat: 19.30 sıralarında Pınarbaşı Mahallesi meydanında yaklaşık 70 kişinin toplandığı ve saat: 19:45 sıralarında araç ve yaya trafiğini aksatmadan Mahalle ara sokaklarını kullanarak yaklaşık 2 km mesafede yürüyüşe geçtikleri ve saat 20:05 sıralarında havanın karardığı görülmüş, yürüyüş esnasında ellerinde yaklaşık 60x150 cm ebatlarında "faşizme teslim olmayacağız" ibareli afiş ile birlikte Seyitaliler Mahallesi Edison Caddesini takiben yürüdükleri esnada sayıları sonradan katılımlarla yaklaşık 120 kişiyi bulduğu, yürüdükleri sırada ellerinde bulunan tencere ve tavaları kaşıklarla çalarak, elindeki megafonla Nurhak Eğitim Sen İlçe Temsilcisi öğretmen [A.Ç.nin] grubu yönlendirdiği ve "Her yer Taksim, Her Yer Direniş, Faşizme karşı omuz omuza, gün gelecek devran dönecek AKP halka hesap verecek, Halka uzanan eller kırılın, Mustafa Kemal'in askerleriyiz, Katil Polis hesap verecek, Nurhak uyuma sokağa sahip çık, Tayyip saysana kaç kişiyiz baksana" şeklinde slogan attıkları,... Nurhak Eğitim-Sen üyesi Ali Orak, Ezilenlerin Sosyalist Partisi (ESP) üyesi İrfan Gül, isimli şahısların yürüyüş yapan grubu yönlendirdiklerinin görüldüğü ve [Atatürk Bulvarına] saat: 20.40 sıralarında gelerek yürüyüşü sonlandırmışlardır. Ardından yaklaşık 120 kişilik grup 20-25 dakika bekledikten sonra saat: 21.05 sıralarında olaysız dağılmışlardır."

13. Olaya ilişkin Nurhak İlçe Emniyet Amirliğinin hazırladığı 28/6/2013 tarihli fezlekede gösterici grubun trafiği aksatmadığı ve taşkınlık yapmadığı belirtilmiştir.

14. Nurhak İlçe Emniyet Amirliğinin 22/6/2013 tarihinde gösteriye ilişkin olarak hazırladığı tutanağın ilgili kısmı şöyledir:

"Olay tarihinde Nurhak Eğitim-Sen İlçe Temsilciliği ve Ezilenlerin Sosyalist Partisi İlçe Temsilciliği organizesinde saat 19:30'da İstanbul

Taksim Gezi Parkındaki olayları protesto etmek amacıyla Karaçar Mahallesi, Han Caddesi, İskender Sokak üzerinden, ilçe merkezine doğru yürüyüş yapacakları bilgisi alınması üzerine gerekli güvenlik tedbirlerinin alındığı, saat 19:15 sıralarında İskender Sokak üzerinde yaklaşık 40 kişinin toplandığı ve saat 19:30 sıralarında araç ve yaya trafiğini aksatmadan Atatürk bulvarını kullanarak yaklaşık 1 km mesafede yürüyüşe geçtikleri ve saat 20:05'de havanın karardığı, yürüyüş esnasında ellerinde 3 adet yaklaşık 60x150 cm ebatlarında "faşizme teslim olmayacağız", "Gözetililer, tutuklamalar, baskılar bizi yıldırılmaz" "Gün gelecek, devran dönecek, AKP halka hesap verecek, halka uzanan eller kırılın, Mustafa Kemal'in askerleriyiz, katil polis hesap verecek, Nurhak uyuma sokağa sahip çık, Nurhak uyuma susanlardan olma, ..." ibareli afişler ile birlikte slogan attıkları, sonradan katılımlarla gösterilicilerin sayılarınının 100 kişiyi bulduğu, yürüdükleri sırada ellerinde bulunan tencere ve tavaları kaşıkla çalarak, elindeki megafonla Nurhak Eğitim Sen İlçe Temsilcisi Öğretmen Abdurrahman Ebuhamza Çelik'in grubu yönlendirdiği ve grubun slogan attığı, [A.Ç.], Ali Orak ve İrfan Gül'ün yürüyüş yapan grubu yönlendirdikleri belirtilmiştir."

15. Elbistan Cumhuriyet Başsavcılığı 9/7/2013 tarihli ve E.2013/1193 sayılı iddianameyle başvuru hakkında zincirleme şekilde kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşleri düzenleme ve yönetme suçundan 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun "Yasaklara aykırı hareket" kenar başlıklı 28. maddesinin birinci fıkrası ile 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Zincirleme suç" kenar başlıklı 43. maddesinin birinci fıkrası uyarınca cezalandırılmaları istemiyle Elbistan 1. Asliye Ceza Mahkemesinde kamu davası açmıştır.

16. Öte yandan Cumhuriyet Başsavcılığı olaylara ilişkin olarak gösteriye katılan diğer kişiler hakkında 9/7/2013 tarihinde ek kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar vermiştir. Kararın gerekçesi şöyledir:

"21/06/2013 ve 22/06/2013 tarihlerinde, Nurhak ilçe merkezinde, İstanbul Taksim Gezi parkında yaşanan olayları protesto etmek ve destek olmak amacıyla haklarında iddianame tanzim edilen Ali Orak, İrfan Gül ve [A.Ç.] tarafından düzenleme kurulu oluşturulmadan, mülki amire yapılması gereken bildirimlerin yapılmadan zaman şartına uyulmadan ve daha önceden mülki amirlik tarafından belirlenen toplantı yeri ve gösteri yürüyüşü güzergahı kullanılmadan düzenlenen ve yönlendirilen toplantı ve gösteri yürüyüşüne yaklaşık 120 kişinin katıldığı, bu kişilerin ellerinde bulunan tencere ve tavaları kaşıkla çaldıkları ve slogan attıkları, grubun trafiği engellemediği ve taşkınlık yapmadığı, Nurhak İlçe Emniyet Amirliği'nin 05/07/2013 tarihli tutanağı uyarınca toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılanların oluşturduğu grubun dağılması konusunda herhangi bir ikazın yapılmadığı ve grubun dağıtılması için zor kullanılmadığı, şüphelilerin üzerine atılı kanuna aykırı toplantı veya gösteri yürüyüşüne katılma suçunun oluşabilmesi için 2911 sayılı yasanın 32/1. maddesi uyarınca kolluk tarafından yapılan ihtar ve zor kullanmaya rağmen katılanların dağılmamakta ısrar etmelerinin gerektiği, ancak yukarıda yazılı kolluk tutanağından açıkça anlaşıldığı üzere ilgili kolluk tarafından herhangi bir

ihzar ve zor kullanma yapılmadığı için müsnet suçun unsurları itibariyle oluşmadığı tüm dosya kapsamından anlaşılma, ... [kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar verilmiştir]."

17. Elbistan 1. Asliye Ceza Mahkemesi 21/2/2014 tarihli ve E.2013/452, K.2014/138 sayılı kararıyla başvurucuların zincirleme şekilde kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme ve yönetme suçlarından 1 yıl 6 ay 22 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiş ve başvurucuların yeniden suç işlemeyeceği kanatine vararak 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin beşinci ve altıncı fıkraları gereği verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermiştir.

18. Kararın gerekçesi şöyledir:

"Yapılan yargılama, toplanan deliller ve tüm dosya kapsamı hep birlikte değerlendirildiğinde; Sanık [A.E.Ç] Eğitim Sen Sendikası, Nurhak İlçe Temsilcisi, Ali Orak'ında Ezilenlerin Sosyalist Partisi Nurhak İlçe Temsilcisi oldukları, İstanbul Taksim Gezi Parkında yaşanan olayları protesto etmek ve destek olmak amacıyla 21/06/2013 ve 22/06/2013 tarihlerinde düzenleme kurulu oluşturmadan, mülki amire yapılması gereken bildirimleri yapmadan, daha önceden mülki amirlik tarafından belirlenen toplantı yeri ve gösteri yürüyüşü güzergahını kullanmadan ve zaman şartına uymadan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenledikleri ve yaklaşık 120 kişilik grubu yönlendirdikleri, her ne kadar sanıklar mahkememizdeki savunmalarında kendiliğinden toplanan ve yürüyüş yapan kitleye katıldıklarını, yürüyüşü organize etmediklerini beyan etmemiş iseler de, sanıklar [A.Ç.E.] ve Ali Orak'ın soruşturma aşamasındaki beyanlarında halktan gelen talep ve istek üzerine Nurhak merkezde yürüyüş yapma kararı aldıklarını beyan ettikleri, Dosyada mevcut 21/06/2013 ve 22/06/2013 tarihli tutanaklarda sanıkların toplanan grubu yönlendirdiklerinin belirtildiği, yine dosyada mevcut Nurhak İlçe Emniyet Amirliği tarafından düzenlenen fezlekelerde yer alan ve yapılan toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin fotoğraflarında da sanıkların ayrı ayrı grubu yönlendiren şahıslar olduklarının tespit edildiği anlaşılma, sanıkların cezadan kurtulmaya yönelik mahkememizdeki savunmalarına itibar edilmeyerek sabit görülen zincirleme şekilde kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşleri düzenlemek ve yönetmek suçlarından cezalandırılmaları yoluna gidilmiştir."

19. Anılan karara başvurucular tarafından yapılan itiraz, Elbistan Ağır Ceza Mahkemesinin 29/4/2014 tarihli ve 2014/227 Değişik İş sayılı kararıyla reddedilmiştir.

20. Bu karar, başvurucular vekiline 16/5/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

21. Başvurucular 16/6/2016 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

22. 2911 sayılı Kanun'un 9. maddesi şöyledir:

"Bu Kanuna göre yapılacak toplantılar, fiil ehliyetine sahip ve onsekiz yaşını doldurmuş, en az yedi kişiden oluşan bir düzenleme kurulu tarafından düzenlenir. Bu kurul, kendi aralarından birini başkan seçer."

Diplomatik dokunulmazlıkları bulunan kişiler, düzenleme kurulu başkan veya üyesi olamazlar.

Tüzel kişilerin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlemeleri, yetkili organlarının kararına bağlıdır."

23. 2911 sayılı Kanun'un 10. maddesi şöyledir:

"Toplantı yapılabilmesi için, düzenleme kurulu üyelerinin tamamının imzalayacakları bir bildirim, toplantının yapılmasından en az kırksekiz saat önce ve çalışma saatleri içinde, toplantının yapılacağı yerin bağlı bulunduğu valilik veya kaymakamlığa verilir.

Bu bildirimde;

a) Toplantının amacı,

b) Toplantının yapılacağı yer, gün, başlayış ve bitiş saatleri,

c) Düzenleme kurulunun başkan ile üyelerinin açık kimlikleri, meslekleri ikametgahları ve varsa çalışma yerleri,

Belirtilir ve bildirimde yönetmelikte gösterilecek belgeler eklenir.

Bu bildirim karşılığında gün ve saati gösteren alındı belgesi verilmesi zorunludur.

Bu bildirim, valilik veya kaymakamlıkça kabul edilmez veya karşılığında alındı belgesi verilmez ise keyfiyet bir tutanakla tespit edilir. Bu halde noter vasıtasıyla ihbar yapılır. İhbar saati bildirim verilme saati sayılır.

Aynı yerde, aynı gün toplantı yapmak üzere ayrı ayrı düzenleme kurullarınca bildirim verilmişse ilk verilen bildirim geçerlidir. Diğerlerine durum hemen yazılı olarak bildirilir."

24. 2911 sayılı Kanun'un 23. maddesi şöyledir:

"a) 9 ve 10 uncu madde hükümlerine uygun biçimde bildirim verilmeden veya toplantı veya yürüyüş için belirtilen gün ve saatten önce veya sonra;

b) (Değişik bent: 30/7/1998 tarih ve 4378 sayılı Kanun'un 1 md.) Ateşli silahlar veya patlayıcı maddeler veya her türlü kesici, delici aletler veya taş, sopa, demir ve lastik çubuklar, boğma teli veya zincir gibi bereleyici ve boğucu araçlar veya yakıcı, aşındırıcı, yaralayıcı eczalar veya diğer her türlü zehirler veya her türlü sis, gaz ve benzeri maddeler ile yasadışı örgüt ve topluluklara ait amblem ve işaret taşınarak veya bu işaret ve amblemleri üzerinde bulunduran üniformayı andırır giysiler giyilerek veya kimliklerini gizlemek amacıyla yüzlerini tamamen veya kısmen bez vesair unsurlarla örterek toplantı ve gösteri yürüyüşlerine katılma ve kanunların suç saydığı nitelik taşıyan afiş, pankart, döviz, resim, levha, araç ve gereçler taşınarak veya bu nitelikte sloganlar söylenerek veya ses cihazları ile yayınlanarak,

c) 7 nci madde hükümleri gözetilmeksizin,

e) 20 nci maddedeki yöntem ve şartlara ve 22 nci maddedeki yasak ve önlemlere uyulmaksızın,

f) 4 üncü madde ile Kanun kapsamı dışında bırakılan konularda kendi amaç, kural ve sınırları dışına çıkılarak,

g) Kanunların suç saydığı maksatlar için,

h) Bildirimde belirtilen amaç dışına çıkılarak,

i) Toplantı ve yürüyüşün 14, 15, 16, 17 ve 19 uncu maddelere dayanılarak yasaklanması veya ertelenmesi halinde tespit edilen erteleme veya yasaklama süresi sona ermeden,

j) (Değişik bent: 2/3/2014 tarih ve 6529 sayılı Kanun'un 9. md) 12 nci madde gereğince toplantının dağılmasına karar verilmesi hâlinde,

k) 21 inci madde hükmüne aykırı olarak,

l) 3 üncü maddenin 2 nci fıkrası hükmüne uyulmadan, Yapılan toplantılar veya gösteri yürüyüşleri Kanuna aykırı sayılır."

25. 2911 sayılı Kanun'un 28. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kanuna aykırı toplantı veya gösteri yürüyüşleri düzenleyen veya yönetenlerle bunların hareketlerine katılanlar, fül daha ağır bir cezayı gerektiren ayrı bir suç teşkil etmediği takdirde bir yıl altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

26. 5237 sayılı Kanun'un 43. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"(1) Bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda, bir cezaya hükmedilir. Ancak bu ceza, dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılır. Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekilleri, aynı suç sayılır. (Ek cümle: 29/06/2005-5377 S.K./6.mad) Mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da bu fıkra hükmü uygulanır."

27. 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesinin beşinci ve altıncı fıkraları şöyledir:

"(5) Sanığa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda hükmolunan ceza, iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası ise; mahkemece, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir. Uzlaşmaya ilişkin hükümler saklıdır. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, kurulan hükmün sanık hakkında bir hukukî sonuç doğurmamasını ifade eder.

(6) Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilmesi için;

a) Sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmamış bulunması,

b) Mahkemece, sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları göz önünde bulundurularak yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varılması,

c) Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi,

gerekir. Sanığın kabul etmemesi hâlinde, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmez."

B. Uluslararası Hukuk

28. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "*Toplantı ve dernek kurma özgürlüğü*" kenar başlıklı 11. maddesi şöyledir:

"1. Herkes barışçıl olarak toplanma ve dernek kurma hakkına sahiptir. Bu hak, çıkarlarını korumak amacıyla başkalarıyla birlikte sendikalar kurma ve sendikalara üye olma hakkını da içerir.

2. Bu hakların kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplum içinde ulusal güvenliğin, kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli olanlar dışındaki sınırlamalara tabi tutulamaz. Bu madde, silahlı kuvvetler, kolluk kuvvetleri veya devlet idaresi mensuplarınca yukarıda anılan haklarını kullanılmasına meşru sınırlamalar getirilmesine engel değildir."

29. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Sözleşme'nin 11. maddesinde düzenlenen barışçıl toplanma özgürlüğünün geniş anlamda örgütlenmeyi, yürüyüş veya gösteriye katılmayı (*İrkçılığa ve Faşizme Karşı Hristiyanlar/Birleşik Krallık*, B. No: 8440/78, 16/7/1980), hareketsiz toplanmaları ve oturma eylemlerini (*G./Almanya*, B. No: 13079/87, 6/3/1989), resmî veya gayiresmî özel veya herkese açık organizasyonları kapsadığını kabul etmektedir.

30. Sözleşme'nin 11. maddesi *barışçıl* toplanmaları koruma altına almaktadır. 11. maddenin kapsamının bu temel sınırlaması, şiddet kullanma niyetinde olan kişilerin katıldığı veya düzenlediği gösterileri barışçıl toplanma kavramı dışında bırakmaktadır (*Stankov ve Birleşik Makedonya Örgütü İlinden/Bulgaristan*, B. No: 29221/95 ve 29225/95, 2/10/2001, § 77; *Birleşik Makedonya Örgütü İlinden ve Ivanov/Bulgaristan*, B. No: 44079/98, 20/10/2005, § 99).

31. AİHM, 11. maddede korunan haklara keyfi müdahalenin engellenmesi için taraf devletlerin negatif yükümlülüğünün olduğunu belirtmiştir (*Wilson, Gazeteciler Ulusal Birliği ve diğerleri/Birleşik Krallık*, B. No: 30668/96, 30671/96 ve 30678/96, 2/7/2002, § 41). Bu müdahale etmeme yükümlülüğünün istisnası 11. maddenin ikinci fıkrasında belirtilen sınırlama sebepleridir.

32. Toplanma hakkının barışçıl niteliği genel olarak bir bütün hâlinde değerlendirilerek ortaya konulmalıdır. Bunun dışında toplantı veya gösteri yürüyüşüne katılanların bir kısmının şiddete başvurması diğerleri açısından bu hakka müdahaleyi meşru kılmaz (*Ezelin/Fransa*, B. No: 11800/85, 26/4/1991, § 41). Bir toplantı ve gösteri yürüyüşünün yasa dışı olması veya yasalara aykırı olarak düzenlenmesi de tek başına toplantı veya yürüyüşün barışçıl niteliğini ortadan kaldırmaz (*Oya Ataman/Türkiye*, B. No: 74552/01, 5/12/2006, § 39). Dolayısıyla halka açık yerde yapılan her türlü gösterinin günlük hayatın akışında belli bir karışıklığa sebep olabileceği ve düşmanca tepkilere yol açabileceği açıktır. Bu durumların varlığı toplantı hakkının ihlal edilmesini haklı gösteremez (*Achouguian/Ermenistan*, B. No: 33268/03, 7/7/2008, § 90; *Berladir ve diğerleri/Rusya*, B. No: 34202/06, 10/7/2012, §§ 38-43; *Disk ve Kesk/Türkiye*, B. No: 38676/08, 27/11/2012, § 29).

33. Diğer taraftan toplantı hakkındaki *sınırlama* kavramı, ifade özgürlüğünde olduğu gibi sadece hakkın kullanılmasından önceki bazı önleyici tedbirleri değil hakkın kullanılması sırasında veya kullanılmasından sonra yapılan muameleleri de kapsar (*Ezelin/Fransa*, § 39).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

34. Mahkemenin 18/4/2018 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

35. Başvurucular, Gezi Parkı'nda yaşanan olayları protesto etmek, polisin aşırı güç kullanımına ve Hükümetin bu duruma kayıtsız kalmasına tepki göstermek amacıyla kamu düzeni bozulmadan ve şiddet kullanılmadan düzenlenmiş olan toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılmaları sebebiyle haklarında kamu davası açıldığını, savunmalarına ve AİHM içtihatlarına itibar edilmeyerek mahkûm edildiklerini, yargılama sonucunda hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesine rağmen neticede barışçıl şekilde düzenlenen yürüyüşe katılma eyleminin suç olarak yorumlandığını ve beş yıllık denetim süresine tabi tutulduklarını belirterek toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılma ile adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler; ihlalin tespiti ile tazminat taleplerinde bulunmuşlardır.

36. Bakanlık görüşünde; AİHM'in ve Sözleşme'nin 11. maddesi kapsamındaki içtihatlarına atıfta bulunulmuş ve başvurucuların da içinde bulunduğu eylemin 2911 sayılı Kanun gereğince yasa dışı bir eylem olduğunun mahkeme tarafından tespit edildiği, bu durumda kolluğun müdahalesinin yasal bir zemine dayandığı ve müdahalenin amacının kamu düzeninin korunması olduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte Bakanlık, toplanma hakkına yapılan bir müdahalenin zorlayıcı toplumsal ihtiyaçtan kaynaklanıp kaynaklanmadığı ile orantılılık hususunun incelenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu hususların irdelenmesi sırasında da söz konusu gösteri yürüyüşünün yapıldığı dönemde toplumda üst seviyelere çıkmış olan hassasiyetin, yürüyüş yapılan yerdeki toplumsal koşulların, aynı dönemde ülkemizdeki söz konusu gösterilerin geniş kapsamı ve genel şartlar gibi hususların da gözetilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

B. Değerlendirme

37. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucuların adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarının toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında incelenmesi gereken hususlar olduğu gözetilerek başvurucuların iddiaları Anayasa'nın 34. maddesi kapsamında değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

38. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

39. Anayasa'nın 34. maddesinde düzenlenen toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, bireylerin ortak fikirlerini birlikte savunmak ve başkalarına duyurmak için bir araya gelebilme imkânını korumayı amaçlamaktadır. Dolayısıyla bu hak,

Anayasa'nın 25. ve 26. maddelerinde düzenlenen ifade özgürlüğünün özel bir biçimidir. İfade özgürlüğünün demokratik ve çoğulcu bir toplumdaki önemi, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı için de geçerlidir. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı çoğulcu demokrasilerin gelişmesinde elzem olan farklı düşüncelerin ortaya çıkması, korunması ve yayılmasını güvence altına almaktadır. Bu kapsamda kendine özgü özerk işlevine ve uygulama alanına rağmen toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmeli, dolayısıyla ifade özgürlüğünün siyasi ve kamu yararını ilgilendiren konularda sınırlandırılmasının daha dar kapsamda olması toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının uygulamasında da gözetilmelidir. Bu sebeple demokratik bir toplumda güvence altına alınan temel haklardan biri olan bu hak dar yorumlanmamalıdır (*Ali Rıza Özer ve diğerleri* [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 115).

40. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ve ifade özgürlüğü, demokratik toplumunun en temel değerleri arasındadır. Demokrasinin özünde açık bir tartışma ortamıyla sorunları çözebilme gücü yer almaktadır. Şiddete teşvik ve demokrasinin ilkelerini ortadan kaldırma durumları dışında toplantı ve ifade özgürlüğünün ortadan kaldırılmasına yönelik önleyici nitelikli radikal tedbirler, yetkililerin eylemlerde kullanılan ifadeler ve bakış açılarını şaşırtıcı ve kabul edilemez olarak değerlendirdiği ya da eylemlerin yasa dışı olduğu durumlarda dahi demokrasiye zarar verir. Hukukun üstünlüğüne dayalı demokratik bir toplumda mevcut düzene itiraz eden ve barışçıl yöntemlerle gerçekleştirilmesi savunulan siyasi fikirlerin toplantı özgürlüğü ve diğer yasal araçlarla ifade edilebilmesine imkân verilmelidir (*Ali Rıza Özer ve diğerleri*, § 117).

41. Anayasa'nın 34. maddesi; fikirlerin silahsız ve saldırsız, başka bir ifade ile barışçıl bir şekilde ortaya konulabilmesi için toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını güvence altına almıştır. Kolektif bir şekilde kullanılan bu hak, düşüncelerini ifade etmek isteyen kişilere şiddeti dışlayan yöntemlerle düşünceleri açıklama imkânı vermektedir. Şiddet kullanma niyetinde olan kişilerin katıldığı veya düzenlediği gösteriler barışçıl toplanma kavramı dışında kalmaktadır. Bu kapsamda toplanma hakkının amacı şiddete karışmayan ve fikirlerini barışçıl bir şekilde ortaya koyan bireylerin haklarının korunmasıdır (*Ali Rıza Özer ve diğerleri*, § 118).

42. Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrası, bazı durumlarda toplanma hakkının sınırlandırılabilceğini kabul etmiştir. Aynı şekilde Sözleşme'nin 11. maddesinin ikinci fıkrasında da sınırlama nedenleri öngörülmüştür. Bu kapsamda toplantı hakkına getirilecek her türlü sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca kanunla düzenlenmesi ön şarttır. Kanunun öngördüğü durumlarda dahi bu hakka müdahalenin meşru amaçlar çerçevesinde olması gerekmektedir. Meşru amaçlar, 34. maddede "*millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması*" olarak belirtilmiştir. Sözleşme'de de benzer bir şekilde düzenleme yapılmıştır. Meşru amaçlar çerçevesinde kanun ile yapılacak sınırlamalar dahi Anayasa'nın 13. maddesi gereğince Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyet'in gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz. Dolayısıyla toplantı hakkına müdahale demokratik toplum için gereklilik arz etmelidir. Son olarak müdahale, meşru amaçları gerçekleştirmek için ölçülü olmak zorundadır.

43. Ölçülülük kriteri, Anayasa'nın 34. maddesinde belirtilen meşru amaçları gerçekleştirmek için gerekli görülen önlemler ile barışçıl toplanma hakkı arasındaki

dingenin sağlanıp sağlanamadığını tespit etmek için kullanılmaktadır. Bu kriter, her somut olayın koşulları gözetilerek değerlendirilmelidir.

44. Diğer taraftan toplantı hakkı çerçevesindeki *sınırlama* kavramı, ifade özgürlüğünde olduğu gibi sadece hakkın kullanılmasından önceki bazı önleyici tedbirleri değil hakkın kullanılması sırasında veya kullanılmasından sonra yapılan muameleleri de kapsar. Dolayısıyla barışil bir gösteri sırasında yapılanlar veya gösteri sonrasında katılımcılara yönelik soruşturma ve cezalandırmalar da toplantı hakkının kullanılmasını sınırlayan davranışlar olarak kabul edilebilir (*Osman Erbil*, B. No: 2013/2394, 25/3/2015, řř 70-72).

45. Anayasa'nın 34. maddesinin üçüncü fıkrasında toplantı hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usullerin kanunda gösterileceği düzenlenmiştir. 2911 sayılı Kanun'un 3. maddesinde toplantı hakkının izin almaksızın kullanılabilceği kabul edilmiş ise de aynı Kanun'un 10. maddesinde toplantının yapılabilmesi için kırk sekiz saat öncesinden mülki amire bildirim usulü ngrlmştir.

46. Anayasa'nın 34. maddesinde herkesin *nceden izin almaksızın* barışil toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı güvence altına alınmıştır. Bu çerçevede 2911 sayılı Kanun'un 10. maddesinde, toplantı ve gösteri yürüyüşleri için bildirim usulü kabul edilmiştir. Toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin izin veya bildirim usulüne bağlanması, bu usullerin amacının her türlü toplantı, yürüyüş veya diğer gösterilerin düzgün bir şekilde yapılmasını güvence altına almak için yetkililere makul ve uygun tedbir alma imkânı sağlamak olduğu sürece genel olarak hakkın özüne dokunmaz. Bu kapsamda izin ve bildirim usullerinin uygulanması, toplanma hakkının etkin kullanılması imkânını sağlamak içindir. Derhl tepki verilmesinin haklı olduğu özel durumlarda ve protesto barışil yöntemlerle yapıldığında bu tür bir eylemin sadece bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmediği gerekçesiyle dağıtılması barışil toplantı hakkına ölçsüz bir sınırlama olarak değerlendirilmelidir (*Ali Rıza zer ve diğerleri*, ř 122).

47. Barışil amaçlarla bir araya gelmiş kalabalıkların toplantı hakkını kullanırken kamu düzeni açısından tehlike oluşturmayan ve şiddet içermeyen davranışlarına devletin sabır ve hoşgörü göstermesi çoğulcu demokrasinin gereğidir.

48. Açıklanan ilkeler işığında başvuruya konu olayda toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edilip edilmediğinin değerlendirilmesinde öncelikle müdahalenin mevcut olup olmadığının, sonrasında ise müdahalenin haklı sebeplere dayanıp dayanmadığının belirlenmesi gerekmektedir.

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

i. Müdahalenin Varlığı

49. Başvurucuların Gezi Parkı olaylarında meydana gelen olaylara yönelik olarak kolluğun ve Hkmetin tutumunu protesto amacıyla mülki amire yapılması gereken bildirimleri yapmadan, daha önceden mülki amirlik tarafından belirlenen toplantı yeri ve gösteri yürüyüşü güzergâhını kullanmadan, zaman şartına uymadan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenledikleri ve yaklaşık 120 kişilik grubu yönlendirdikleri gerekçesiyle 1 yıl 6 ay 22 gün hapis cezası ile cezalandırılmalarına karar verilmiştir. Başvurucuların yeniden suç işlemeyeceği kanaatine varılarak verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir.

50. Başvurucuların katıldıkları gösteri yürüyüşü esnasında kolluğun herhangi bir müdahalesi olmamakla birlikte sonrasında kolluk tarafından tutulan tutanak esas alınarak Mahkeme tarafından 1 yıl 6 ay 22 gün hapis cezası ile cezalandırılmalarına

karar verilmiştir. İlk derece mahkemesince hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmiş olsa bile başvurucular beş yıl denetimli serbestlik tedbiri altına alınmıştır ve başvurucuların sendika üyesi ve parti temsilcisi olduğu gözetildiğinde bu süre içinde cezalarının infaz edilme riski her zaman vardır. Bununla birlikte toplanma hakkının sadece kullanılması sırasında değil kullanılmasından sonraki muamelelerin de hak üzerinde *sınırlayıcı* etkisi gözetildiğinde (bkz. § 45) başvurucular hakkında açılan kamu davası sonucunda hapis cezasına hükmedilmesi, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiş olsa dahi toplanma hakkına yönelik bir müdahale olarak kabul edilmelidir.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

51. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanmadığı ve Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 34. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu nedenle sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen öze dokunmama, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilmiş olma, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyet'in gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

(1) Kanunilik

52. Başvuru konusu olayda müdahalenin yasal dayanağı 2911 sayılı Kanun'un 10. ve 23. maddeleridir. Öte yandan 2911 sayılı Kanun'un 28. maddesi başvurucuların mahkûmiyet kararının yasal dayanağını oluşturmaktadır. Dolayısıyla Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrası gereğince toplanma hakkının sınırlandırılması hususunda gerekli yasal düzenlemeler bulunmaktadır. Bu sebeple toplanma hakkına müdahalenin *kanunilik* unsuru mevcuttur.

(2) Meşru Amaç

53. Toplantı ve gösteri yürüyüşüne yapılan bir müdahalenin meşru olabilmesi için Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen "*millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması*" amaçlarına yönelik olması gerekir.

54. Başvurucuların hapis cezasına mahkûm edilmelerinin amacının kamu düzenin bozulmasını engellemeye ve kamu güvenliğinin sağlanmasına yönelik olduğu anlaşılmıştır. Bu nedenle Anayasa'nın 34. maddesi gereğince polisin yaptığı müdahalenin meşru bir amaç taşıdığı kabul edilmelidir.

(3) Demokratik Bir Toplumda Gerekli Olma ve Ölçülülük

55. Elbistan 1. Asliye Ceza Mahkemesinin kabulü kapsamında başvuru Ali Orak Eğitim-Sen üyesi, diğer başvuru İrfan Gül ise Ezilenlerin Sosyalist Partisi Nurhak ilçe temsilcisi olarak 21/6/2013 ve 22/6/2013 günlerinde İstanbul Taksim Gezi Parkı'ndaki olayları protesto etmek amacıyla gösteri yürüyüşü organize etmişlerdir. Yaklaşık yüz yirmi kişiye ulaşan katılımcılar ellerinde afişle sloganlar atarak 1-2 km mesafede iki ayrı gösteri yürüyüşü gerçekleştirmişlerdir. Katılımcılar, kolluk tutanakları ve Mahkeme kabulüne göre araç ve yaya trafiğini aksatmadan yürüyüşü sonlandırmışlardır. Gösteri esnasında slogan atma, ıslık ve tencere, tavaları kaşıkları çalma dışında ilçe halkına herhangi bir rahatsızlık verildiği de belirtilmemiştir. Bu

bağlamda kamu güvenliğinin korunması ve kamu düzeninin sağlanması için polis ya da idari yetkiler tarafından gerekli tedbirlerin alınmasını ya da herhangi bir müdahalede bulunmayı gerektirecek taşkınlıklar da yaşanmadığı tutanaklara yansımıştır (bkz. §§ 12-14). Kolluk müdahalesi olmayan gösteri yürüyüşlerinde göstericilerin herhangi bir şiddet olayına karıştığı belirtilmemiştir. Dolayısıyla anılan gösteri yürüyüşlerinin barışçıl amaçlarla yapıldığı hususunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır.

56. Öte yandan kolluk, anılan gösteri yürüyüşlerinin 2911 sayılı Kanun'a aykırı olarak, düzenleme kurulu oluşturmadan ve bildirim olmaksızın yapıldığından bahisle hazırladığı soruşturma dosyasını Elbistan Cumhuriyet Başsavcılığına göndermiştir. Cumhuriyet Başsavcılığı, gösteri yürüyüşünün organizasyonunda bulunmadığını değerlendirdiği katılımcılar hakkında grubun dağılması konusunda herhangi bir inceleme yapılmadığı ve grubun dağıtılması için zor kullanılmadığı gözetilerek suç unsurlarının oluşmadığından bahisle ek kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar vermiştir (bkz. § 15). Gösteri yürüyüşünü organize ettiği değerlendirilen başvuru sahipleri ve diğer bir kişi hakkında ise 2911 sayılı Kanun'un 28. maddesi uyarınca cezalandırılmaları için kamu davası açılmıştır.

57. Başvuru sahipleri hakkında açılan kamu davası, Elbistan 1. Asliye Ceza Mahkemesinin başvuru sahiplerinin zincirleme şekilde kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme ve yönetme suçlarından 1 yıl 6 ay 22 gün hapis cezası ile cezalandırılmaları ve verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı ile sonuçlanmıştır. Mahkeme; başvuru sahiplerinin 2911 sayılı Kanun'un 9. maddesi gereğince düzenleme kurulu oluşturmadan, aynı Kanun'un 10. maddesi gereği mülki amire yapılması gereken bildirimleri yapmadan, aynı Kanun'un 6. maddesi uyarınca daha önceden mülki amirlik tarafından belirlenen toplantı yeri ve gösteri yürüyüşü güzergâhını kullanmadan ve aynı Kanun'un 7. maddesi uyarınca zaman şartına uymadan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlediklerini belirtmiştir.

58. Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrası kapsamında kamu otoritelerinin toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının sınırlandırılmasında belirli bir takdir payına sahip olduğu açıktır. Ancak bu takdir payının Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyet'in gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olarak kullanılmaması gerekir. Bu bağlamda toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkına ilişkin iddiaları incelerken Anayasa Mahkemesinin görevi, ilgili kamu otoritelerinin takdir payını makul, dikkatli ve iyi niyet çerçevesinde kullanıp kullanmadığını değerlendirmektir. Ayrıca şikâyeteye konu müdahaleyi bir bütün olarak inceleyip meşru amacın gerçekleşmesine yönelik olarak müdahalenin amacın gerçekleştirilmesi için ölçülü olup olmadığını ve müdahale gerekçelerinin *ilgili ve yeterli* olup olmadığını belirlemektir. Böylelikle kamu otoritelerinin şikâyeteye konu olayda aldığı kararların Anayasa'nın 34. maddesine uygun olup olmadığı tespit edilebilecektir.

59. Başvuru konusu olayda başvuru sahipleri; 2911 sayılı Kanun'un 9. ve 10. maddeleri gereğince düzenleme kurulu oluşturmadan, kırk sekiz saat önceden bildirimde bulunmadan ve aynı Kanun'un 6. ve 7. maddelerine aykırı olarak mülki amirin önceden belirlediği güzergâh dışında akşam saatlerinde gösteri yürüyüşü düzenlemiştir. Toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin 2911 sayılı Kanun 10. maddesi uyarınca bildirim usulüne bağlanmasının kural olarak tek başına toplanma hakkını ihlal ettiği söylenemez. Aksi takdirde toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının bildirim gibi yükümlülüklerin yerine getirilmemesi nedeniyle yaptırım uygulanmasını yasakladığı gibi yanlış bir

sonuca ulaşılabilir. Bu kapsamda 2911 sayılı Kanun'un 10. maddesinde düzenlenen bildirim usulünün uygulanması toplanma hakkının etkin kullanılması imkânını sağlamak için olduğu gözetilmelidir (bkz. § 44).

60. Öte yandan bildirim usulüne uyulmaması, ancak spontane bir şekilde gerçekleşen gösteri yürüyüşünün özel koşullarına göre makul kabul edilebilir (Spontane gösterilerde bildirim yükümlülüğünün aranmamasına ilişkin bir karar için bkz. *Ali Rıza Özer ve diğerleri*, § 136; *Osman Erbil*, § 67). Bunun dışında bildirim yükümlülüğüne uyulmamasının belirli bir yaptırıma bağlanması tek başına toplanma hakkını ihlal eder şekilde yorumlanamaz. Ancak bildirim yükümlülüğünün -göstericiler tarafından şiddet kullanılmaması hâlinde- Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasını işlevsiz kılacak kadar katı uygulanmaması gerekir. Kamu otoritelerinin barışçıl gösterilere belli ölçüde hoşgörü göstermeleri hakkın etkin kullanılmasına imkân sağlamak için önemlidir.

61. Bu bağlamda Elbistan 1. Asliye Ceza Mahkemesinin kararında belirtilen 2911 sayılı Kanun'a diğer aykırılık hâllerinin de değerlendirilmesi gerekir. Kararda belirtilen anılan Kanun'un 9. maddesi gereğince düzenleme kurulunun oluşturulmaması, 6. maddesi uyarınca daha önceden mülki amirlik tarafından belirlenen toplantı yeri ve gösteri yürüyüşü güzergâhının kullanılmamasının ve 7. maddesi uyarınca zaman şartına uymadan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlenmesinin belirli bir yaptırıma bağlanması da bildirim yükümlülüğüne ilişkin yapılan değerlendirme kapsamında kabul edilmelidir. Kamu düzenini sağlamaya yönelik bu tedbirlerin tek başına toplantı hakkını ihlal ettiği kabul edilemez. Her somut olayın koşulları açısından bu hususlar değerlendirilerek sonuca ulaşılmalıdır. Bu değerlendirmelerde anılan düzenlemelerin getiriliş amacına uygun olarak toplantı ve gösterilerin barışçıl olup olmadığı, eylem nedeniyle toplumsal hayatın etkilenip etkilenmediği, kamu düzeninin bozulup bozulmadığı somut olayın koşulları açısından mahkeme kararının gerekçesinde tartışılmalıdır. Mahkeme meşru amaçları gerçekleştirmek için gerekli görülen önlemler ile barışçıl toplanma hakkı arasındaki dengeyi gözeterek karar vermelidir.

62. Somut olay açısından başvurucular, Gezi Parkı olayları sürecinde yaşananları ve kolluğun olaylara müdahalesini protesto etmek için bir araya gelmişlerdir. Gezi Parkı olaylarının bir süre devam ettiği, başvurucuların bulunduğu il ve ilçe açısından Gezi Parkı olayları ile doğrudan ilgili bir sürecin yaşandığına dair bir iddianın ileri sürülmediği gözetildiğinde başvurucuların 2911 sayılı Kanun hükümlerine uymadan gösteri yürüyüşü düzenlemelerinin nedeni başvuru formu ve eklerinden anlaşılamamıştır. Başvurucular, somut olayın koşulları açısından bildirimde bulunmasını engelleyecek herhangi bir olgudan da bahsetmemişlerdir. Bu durumda gösteri yürüyüşünün bildirim yükümlülüğüne uyulmadan yapılması için haklı nedenlerin olduğu söylenemez. Bu nedenle başvurucuların belirli bir yaptırıma maruz bırakılmaları demokratik toplum düzeninin gerekleri açısından makul kabul edilebilir. Ancak bu durumda dahi bildirim yükümlülüğünün temel amacının her türlü toplantı, yürüyüş veya diğer gösterilerin düzgün bir şekilde yapılmasını güvence altına almak için yetkililere makul ve uygun tedbir alma imkânı sağlamak olduğu gözönünde tutulmalıdır (bkz. §§ 45, 46).

63. Başvurucuların mahkûm olduğu hapis cezasının açıklanmasının geri bırakılması kararının hakka ölçsüz müdahale oluşturup oluşturmadığı da ayrıca değerlendirilmelidir. 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesinde düzenlenen hükmün

açıklanmasının geri bırakılması kararına göre hükümlü beş yıl denetim süresine tabi tutulur; aynı maddenin (10) ve (11) numaralı fıkraları uyarınca hükümlü denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlemediği ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklerle uygun davrandığı takdirde açıklanması geri bırakılan hükmün ortadan kaldırılarak davanın düşmesine, hükümlünün denetim süresi içinde kasten ve yeni bir suç işlemesi veya denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklerle aykırı davranması hâlinde hükmün açıklanmasına karar verilir.

64. Başvurucular hakkında verilen geri bırakma kararının başvurucların tekrar toplantı ve gösteri yürüyüşüyle bağlantılı veya bağlantısız bir suç nedeniyle mahkûm olması durumunda açıklanma ve bu durumda 1 yıl 6 ay 22 gün hapis cezasının infaz edilme ihtimali bulunmaktadır. Dolayısıyla başvuruclar, katıldığı bir barışçıl gösteri nedeniyle beş yıl boyunca bir ceza tehdidinde maruz kalacak ve bundan sonra herhangi bir toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılıp katılmama yönünde geri bırakma kararının caydırıcı bir etkisi olacaktır (*Osman Erbil*, § 71; *Fatih Taş* [GK], B. No: 2013/1461, 12/11/2014, §§ 72-76).

65. Öte yandan Elbistan 1. Asliye Ceza Mahkemesinin gerekçesinde, başvurucların cezalandırılmasının gerekip gerekmediği hususunda yapılan gösteri yürüyüşünün barışçıl olup olmadığı değerlendirilmemiştir (bkz. § 18). Mahkeme 2911 sayılı Kanun'un kamu düzenini korumak için öngördüğü hükümleri şekli olarak değerlendirerek başvurucların anılan hükümlere aykırı davrandıklarını tespit etmekte yetinmiştir. Mahkeme; gerçekleştirilen yürüyüşün kamu düzenini bozup bozmadığını, toplumsal hayatın bu yürüyüşten nasıl etkilendiğini irdelememiştir. Nitekim kararda belirtilen kolluk tutanaklarına göre gösteri yürüyüşlerinde araç ve yaya trafiği aksatılmadığı gibi katılımcıların taşkın hareketlerine de rastlanmamıştır. Bu kapsamda barışçıl bir gösteri nedeniyle başvurucların cezai yaptırım tehdidi altında bulunmasının somut olay açısından meşru amaçları gerçekleştirmek için gerekli görülen önlemler ile barışçıl toplanma hakkı arasındaki dengeyi (bkz. § 57) sağladığı söylenemez.

66. Somut olayda başvurucların barışçıl bir gösteri olmasına rağmen kanuna aykırı olması gerekçesiyle 1 yıl 6 ay 22 gün hapis cezasına mahkûm edilmesinin -hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiş olsa dahi- başvurucları ceza tehdidi altında tutmaya devam etmesi ve kararın caydırıcı etkisi nedeniyle ölçülü olduğu söylenemeyeceği gibi Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen kamu düzeni ve millî güvenliğin sağlanması için gerekli olduğu da söylenemez. Bu bağlamda başvurucların toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ile kamu düzeni ve güvenliğinin korunması arasında dengenin sağlanamadığı sonucuna varılmıştır.

67. Açıklanan gerekçelerle başvurucların Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Kadir ÖZKAYA bu görüşe katılmamıştır.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

68. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucların hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir ...

(2) *Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvuru lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.*"

69. Başvurular, ihlalin tespiti ile ayrı ayrı 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

70. Başvuruda, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

71. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğundan kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Elbistan 1. Asliye Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

72. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurularda ayrı ayrı net 3.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

73. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurularda ayrı ayrı ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın **KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,**

B. Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının **İHLAL EDİLDİĞİNE** Kadir ÖZKAYA'nın karşıoyu ve **OYÇOKLUĞUYLA,**

C. Kararın bir örneğinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Elbistan 1. Asliye Ceza Mahkemesine **GÖNDERİLMESİNE,**

D. Başvurularda ayrı ayrı net 3.000 TL manevi tazminat **ÖDENMESİNE,** tazminata ilişkin diğer taleplerin **REDDİNE,**

E. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin **BAŞVURUCULARA AYRI AYRI ÖDENMESİNE,**

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal **FAİZ UYGULANMASINA,**

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına **GÖNDERİLMESİNE,**

H. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından başvurunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 18/4/2018 tarihinde karar verildi.

Başkan
Burhan ÜSTÜN

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Başvuru Numarası : 2014/10626
Karar Tarihi : 18/4/2018

KARŞI OY

Başvurucular, kamuoyunda “Gezi Parkı Olayları” olarak bilinen protesto gösterilerini desteklemek, polisin aşırı güç kullanımına ve Hükûmetin bu duruma kayıtsız kalmasına tepki göstermek amacıyla toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılmaları sebebiyle haklarında kamu davası açıldığını, yargılama sonucunda hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiğini belirtmişlerdir. Başvurucular, yargılamada, şiddet kullanılmadan barışçıl şekilde düzenlenen ve kamu düzenini bozmayan yürüyüşe katılma eyleminin suç olarak yorumlanması suretiyle sonuçlandırılmış olmasının toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılma ile adil yargılanma haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüşler, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuşlardır. Anılan iddialar Mahkememizce Anayasa'nın 34. maddesi kapsamında değerlendirilmiş ve Çoğunlukça söz konusu hakkın ihlal edildiğine karar verilmiştir. Mahkememiz çoğunluğunca ulaşılan ihlal sonucuna aşağıda açıklanan sebeplerle iştirak edilememiştir.

2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 28. maddesinin birinci fıkrasında “*Kanuna aykırı toplantı veya gösteri yürüyüşleri düzenleyen veya yönetenlerle bunların hareketlerine katılanlar, fiil daha ağır bir cezayı gerektiren ayrı bir suç teşkil etmediği takdirde bir yıl altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*” hükmü yer almaktadır.

Başvurucular 2911 sayılı Kanun'un 9. maddesi gereğince düzenleme kurulu oluşturmadan, aynı Kanun'un 10. maddesi gereği mülki amire yapılması gereken bildirimleri yapmadan, aynı Kanun'un 6. maddesi uyarınca daha önceden mülki amirlik tarafından belirlenen toplantı yeri ve gösteri yürüyüşü güzergâhını kullanmadan ve aynı Kanun'un 7. maddesi uyarınca zaman şartına uymadan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlediklerinin sabit olduğundan bahisle cezalandırıldıklarından, toplanma hakkına yapılan müdahalenin kanunilik unsuru bakımından bir sorun bulunmamaktadır.

Olayda, başvuruçuların toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yapılan müdahalenin amacının Anayasa'nın 34. ve AİHS'nin 11. maddesinde öngörülen sebeplerden olan kamu düzeninin bozulmasının önlenmesi ve kamu güvenliğinin sağlanması olduğunda herhangi bir kuşku bulunmadığından yapılan müdahalenin meşru bir amaç taşıdığı açıktır.

Hal böyle olunca, başvuruçuların haklarına yapılan müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığı (zorlayıcı bir toplumsal ihtiyaçtan kaynaklanıp kaynaklanmama) ve ölçülülük yönlerinin irdelenmesi gerekmektedir.

Bilindiği üzere kimi hukuk kurallarıyla devlet, toplum düzenini, genel ahlakı, genel sağlığı, çevreyi ve ekonomik düzeni korumak amacıyla, bireylere, davranış yükümlülüklerini tek taraflı olarak öngörmekte ve bunların ihlal edilmesi halinde yaptırım uygulanacağını söylemektedir. Bu bağlamda bir davranışın yaptırma bağlanmasının nedeni, (kimisi zaman hiçbir kamusal zarar oluşmasa da) salt bir normu ihlal etmiş olması olabilmektedir. Sonucuna bağlı olmaksızın salt bir normun ihlal edilmiş olmasının yaptırma bağlanmasının nedeni de normun ihlal edilmesiyle ortaya çıkma olasılığı bulunan ve toplum düzenini bozabilecek veya tehdit edebilecek nitelikteki suçların meydana gelmesinin önlenmesi olarak ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla kimi zaman bir kısım eylemler suç olarak nitelendirilip yaptırma bağlanırken, eylemle, her durumda toplum düzeninin bozulmuş olması değil, toplum düzeninin bozulma ihtimalinin gerçekleşmesinin önüne geçilmek istenmesi gerekçesine dayanılmaktadır. Yani, kimi zaman bir eylem kamu düzeninin bozulma ihtimalini ortadan kaldırmak için suç olarak nitelendirilebilmektedir. Buradaki kamusal yararı, söz konusu ihtimalin ortaya çıkması ihtimalinin önlenmesi hususu oluşturmaktadır. Olayda başvuruçuların 21.06.2013 ve 22.06.2013 tarihlerinde düzenleme kurulu oluşturmadan, mülki amire yapılması gereken bildirimleri yapmadan, daha önceden mülki amirlik tarafından belirlenen toplantı yeri ve gösteri yürüyüşü güzergâhını kullanmadan ve zaman şartına uymadan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenledikleri ve yaklaşık 120 kişilik grubu yönlendirdikleri hususunda tereddüt bulunmamaktadır.

Devlet, barışçıl toplanma hakkını sadece korumakla değil, aynı zamanda bu hakkın kullanılmasına makul olmayan dolaylı kısıtlamalar getirmekten kaçınmakla da yükümlüdür. Ancak bu yükümlülük asayişin sağlanması veya korunması için, yani bir anlamda hem gösteriye katılan ve hem de gösteri ile ilgi ve bağlantısı olmayan kişilerin güvenliğini de sağlamak ve kamu düzenini korumak için toplantı düzenlemeyi bildirim yahut yer sınırlaması gibi şekil şartlarına bağlamasına engel teşkil etmemektedir.

Anayasanın 34. maddesinin son fıkrası bağlamında 2911 sayılı Kanun'un 10. maddesinde de toplantı ve gösteri yürüyüşleri için bildirim usulü kabul edilmiştir. Kuralın sadece toplantı veya gösteriye katılanların toplanma haklarının etkin kullanılmasına imkân sağlamak için var olduğu söylenmez. Toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin bildirim usulüne bağlanmasının amacı, göstericiler bakımından her türlü toplantı, yürüyüş veya diğer gösterilerin düzgün bir şekilde yapılmasının güvence altına alınması, yani toplanma hakkının etkin kullanılması imkânının verilebilmesi için kamusal makamlara makul ve uygun tedbir alma imkânı sağlanması, toplantı veya gösteriye katılmayan toplumun ilgili diğer kesimleri bakımından da bu kesimin ve kamunun söz konusu etkinlik nedeniyle zarar görebilme olasılıklarının önlenmesi için yine kamusal makamlara makul ve uygun tedbir alma imkânı sağlanmasıdır. Bir başka söyleyişle, toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin bildirim usulüne bağlanmasının, ilkece biri toplantı ve gösteriyi düzenleyen ve katılanlar diğeri de toplantıya katılmayan kişiler olmak üzere iki temel yararlanıcısı bulunmaktadır.

Olayda, çoğunluk görüşünde de kabul edildiği üzere, başvurucular, somut olayın koşulları bağlamında bildirimde bulunmalarını engelleyecek herhangi bir durumla karşılaşmamışlardır. Süreç itibarıyla bildirim usulüne uymamalarını makul kılabilen, gerçekleştirdikleri toplantı ve gösterinin spontane bir şekilde gerçekleşmesini gerektirecek bir nedenleri de bulunmamaktadır. Buna rağmen 21.06.2013 ve 22.06.2013 tarihlerinde, düzenleme kurulu oluşturmadan, mülki amire yapılması gereken bildirimleri yapmadan, daha önceden mülki amirlik tarafından belirlenen toplantı yeri ve gösteri yürüyüşü güzergâhını kullanmadan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlemişler ve yaklaşık 120 kişilik grubu yönlendirmiş bulunmaktadırlar. Bu arda yürüyüş esnasında birçok slogan atılmış ve afişler taşınmıştır.

Gösteri yürüyüşünde şiddet içeren herhangi bir eylem söz konusu olmamıştır. Gösteriye katılanlara yönelik olarak başvurucular dışında herhangi bir kamu davası açılmamıştır. Başurucular dışındaki göstericiler hakkında Cumhuriyet başsavcılığı tarafından kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Başurucuların ise gösteri yürüyüşünün organizasyonunu gerçekleştiren kişiler olduğu tespiti yapılarak haklarında kamu davası açılmış ve hükmedilen hapis cezasının açıklanması geri bırakılmıştır.

Olayda başvurucuların cezalandırılmasındaki temel gerekçe başvurucuların gösteri yürüyüşünü düzenleyici kişiler olmasıdır. Göstericiler şiddet eylemlerine karışmamış da olsa, eylem barışçıl nitelikte de olsa, eylem neticesinde kamu düzeninde somut bir bozulma meydana geldiği tespiti yapılmamış da olsa, kamuoyunda “Gezi Parkı Olayları” olarak bilinen olayların kapsamı, yaygınlığı ve kamu düzenini sağlanmasındaki zorluklar dikkate alındığında gösteri yürüyüşü düzenleyen başvurucuların spontane kabul edilemeyecek nitelikte eylemlerinden dolayı bildirim yapmalarının zorunlu bir toplumsal ihtiyaçtan kaynaklandığı söylenemez. Dolayısıyla Çoğunluk görüşünün de kabul ettiği gibi bildirim yapılmamasının yaptırımına bağlanmasının demokratik bir toplumda gerekli olduğu açıktır. Başurucuların aldığı hapis cezası ise herhangi bir denetimli serbestlik yükümlülüğü olmaksızın hükmün açıklanmasının geri bırakılmasıyla sonuçlanmıştır.

Hal böyle olunca, belirtilen bağlamda organizasyondan sorumlu kabul edilen başvurucular hakkında hem takdir edilen ceza miktarı hem de hükmün açıklanmasının geri bırakılmış olması dikkate alındığında uygulanan tedbirin ölçüsüzlüğünden de söz edilemeyeceği kanaatine varılmaktadır.

Açıklanan nedenlerle somut olayda Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerektiği kanaatinde ulaştığımdan sayın çoğunluğun görüşüne dayalı ihlal kararına katılmıyorum.

Üye
Kadir ÖZKAYA